

Veilig onderhoud — Veilige werknemers

Definitie

Het onderhoud van uitrusting, fabrieken, gebouwen of transportmiddelen houdt technische, administratieve en bestuurlijke acties in die zijn bedoeld om het voorwerp van onderhoud in een toestand te houden of terug te brengen waarin het de gewenste functie ⁽¹⁾ kan vervullen en om het te beschermen tegen storingen of verval. Onderhoudsactiviteiten zijn onder meer:

- inspectie;
- tests;
- metingen;
- vervangingen;
- afstellingen;
- reparaties;
- opsporing van storingen;
- vervanging van onderdelen;
- onderhoud.

Een vaak voorkomende activiteit die werknemers blootstelt aan allerlei gevaren

Onderhoud wordt uitgevoerd in elke werkomgeving en in alle sectoren van de industrie. Onderhoud maakt deel uit van de dagelijkse taken van de meeste werknemers, niet alleen van onderhoudstechnici en -ingenieurs. Werknemers die betrokken zijn bij onderhoudsactiviteiten lopen het risico op:

- spier- en skeletaandoeningen bij het uitvoeren van taken waarbij men zich moet bukken of lastige poses moet aannemen, soms in moeilijke omstandigheden (bijv. koude);
- ademhalingsproblemen door blootstelling aan asbest — bij onderhoud van oude gebouwen of industriële installaties;
- huid- en ademhalingsziekten door contact met gevaarlijke stoffen — smeermiddelen, oplosmiddelen, bijtende stoffen en stof zoals kankerverwekkend houtstof;
- verstikking in besloten ruimtes;
- ziekten door blootstelling aan biologische gevaren — hepatitis A, legionella.

Ze lopen ook het risico op allerlei ongevallen, zoals vallen of geraakt worden door een machineonderdeel.

Onderhoudsactiviteiten kunnen variëren van zeer kleine taken, zoals het vervangen van een lamp of de inkt in een printer, tot grote werken zoals de periodieke inspectie van een energiecentrale.

⁽¹⁾ Association Française de Normalisation. Terminologie de la maintenance. Norme NF-EN 13306. X 60-319, AFNOR, Saint-Denis La Plaine, juni 2001.

Gevolgen van onderhoud op de veiligheid en gezondheid op het werk

Of de taak nu klein of groot is, deze kan ernstige gevolgen hebben voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers die ze uitvoeren, maar ook voor anderen zoals blijkt uit de volgende voorbeelden.

- Een ongeval/verwonding kan zich voordoen tijdens het onderhoudsproces — werknemers die onderhoud uitvoeren aan een machine kunnen verwondingen oplopen als de machine per ongeluk wordt ingeschakeld, ze kunnen worden blootgesteld aan straling of gevaarlijke stoffen, geraakt worden door een bewegend deel van de machine of risico lopen op een spier- of skeletaandoening.
- Slecht uitgevoerd onderhoud kan veiligheidsproblemen veroorzaken — het gebruik van verkeerde onderdelen bij een vervanging of reparatie kan leiden tot ernstige ongevallen en verwondingen bij werknemers en schade aan de uitrusting.
- Gebrek aan onderhoud kan niet alleen leiden tot een kortere levensduur van de uitrusting, maar ook ongevallen veroorzaken — niet-herstelde schade aan de vloer van een opslagplaats kan een ongeval met een heftruck veroorzaken waarbij de bestuurder en omstanders gewond kunnen raken en schade kan ontstaan aan de goederen die moeten worden verplaatst.

Vijf basisregels voor veilig onderhoud

Onderhoud is een proces dat al begint voor de eigenlijke taak en pas is afgelopen als het werk is gecontroleerd en goedgekeurd en de taakdocumenten zijn ingevuld. De deelname van werknemers en/of hun vertegenwoordigers in alle stappen en aspecten van dit proces verhoogt zowel de veiligheid van het proces als de kwaliteit van het werk.

De vijf stappen voor veilig onderhoud worden hieronder verder uitgelegd.

Onderhoud plannen

De werkgever moet een risicobeoordeling uitvoeren voor de activiteit en de werknemers bij dat proces betrekken. De volgende punten moeten in overweging worden genomen.

- De omvang van de taak: wat moet er gebeuren en hoeveel tijd is er nodig om de taak uit te voeren, hoe zullen andere werknemers en activiteiten op de werkvloer daardoor worden beïnvloed.
- Identificatie van de gevaren: bijvoorbeeld elektriciteit, blootstelling aan gevaarlijke stoffen, aanwezigheid van stof/asbest in de lucht, besloten ruimtes, bewegende machineonderdelen, ergens vanaf vallen of doorheen vallen, zware voorwerpen die verplaatst moeten worden, onderdelen die moeilijk bereikbaar zijn.
- Wat is er nodig voor de activiteit: vaardigheden en het aantal werknemers om de taak uit te voeren, wie wordt daarbij betrokken, wat is de rol van individuele personen (verantwoordelijkheden inzake het contact met de werknemers of de aannemer of werkgever, het beheer van de taken, aan wie worden mogelijke problemen gemeld), hulpmiddelen die moeten worden gebruikt, persoonlijke beschermingsmiddelen en andere vereiste maatregelen om werknemers te beschermen (bijv. stellingen, controleapparatuur).
- Veilige toegang tot de werkzone en middelen om (snel) te kunnen evacueren.
- De opleiding/informatie over de taak die moet worden gegeven aan de werknemers die bij de taak zijn betrokken, evenals aan de personen die in de buurt werken (om de vaardigheden van de werknemers en hun veiligheid te garanderen), de „bevelstructuur” en alle procedures die tijdens de activiteit worden gebruikt, inclusief het melden van problemen. Dat is vooral belangrijk als het onderhoud wordt uitgevoerd door onderaannemers.

De werknemers moeten al in de planningfase worden betrokken — ze kunnen gevaren identificeren en de meest efficiënte manieren aanreiken om ermee om te gaan. De bevindingen en resultaten van de risicobeoordeling in de planningfase moeten worden medegedeeld aan de werknemers die deelnemen aan de onderhoudstaak en ook aan anderen die een invloed kunnen ondervinden van de onderhoudstaak. De werknemers, inclusief de onderaannemers, betrekken bij de opleiding en ze vertrouwd maken met de vastgelegde procedures zijn belangrijke elementen bij het garanderen van hun veiligheid.

Werken in een veilige omgeving

De procedures die tijdens de risicobeoordeling in de planningfase zijn ontwikkeld, moeten ook worden uitgevoerd. Zo moet de stroomvoorziening worden uitgeschakeld naar de apparatuur waaraan wordt gewerkt en moet gebruik gemaakt worden van de overeengekomen blokkeerinrichting. De waarschuwingskaart — met datum en tijd van blokkeren en de naam van de persoon die de blokkeerinrichting mag verwijderen — moet worden aangebracht. Op die manier komt de veiligheid van de werknemer die het onderhoud aan de machine uitvoert niet in gevaar door iemand die per ongeluk de machine opstart en die bijvoorbeeld zelf ook kan worden getroffen als de machine zich niet in een veilige operationele toestand bevindt (bijv. als de beveiligingen werden verwijderd). Werknemers moeten ook controleren of er een veilige manier is om de werkzone te betreden en te verlaten in overeenstemming met het werkplan.

De juiste uitrusting gebruiken

Werknemers die onderhoudstaken uitvoeren, moeten beschikken over het geschikte gereedschap en de juiste uitrusting, wat niet noodzakelijk hetzelfde materiaal is dat normaal gesproken wordt gebruikt. Ze werken mogelijk in gebieden die geen normale werkstations zijn en worden blootgesteld aan vele gevaren. Daarom moeten ze beschikken over de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen. Werknemers die filters op een afzuigventilatie reinigen of vervangen, kunnen bijvoorbeeld worden blootgesteld aan stofconcentraties die veel hoger liggen dan normaal op die werkplek. De toegang tot die filters, vaak in het plafond, moet ook veilig worden gemaakt. Het vereiste gereedschap voor de taak en de persoonlijke beschermingsmiddelen die tijdens de planning en de risicobeoordeling werden geïdentificeerd, moeten beschikbaar worden gesteld (samen met instructies voor het gebruik) en daadwerkelijk worden gebruikt.

Veilige werkpraktijken die zijn ontwikkeld in de planningfase moeten worden gevolgd

Het werkplan moet worden gevolgd, zelfs wanneer er sprake is van tijdsdruk: te snel werken kan dure gevolgen hebben en tot ongevallen, verwondingen of schade aan eigendom leiden. Het kan nodig zijn om toezichthouders te waarschuwen en/of andere specialisten te raadplegen als zich onverwachte zaken voordoen. Het is zeer belangrijk om in het achterhoofd te houden dat men zijn eigen vaardigheden en competenties niet te buiten mag gaan, aangezien dat tot ernstige ongevallen kan leiden.

Het werk moet worden gecontroleerd

Controle is nodig om er zeker van te zijn dat de taak is voltooid, dat het onderhouden materiaal zich in een veilige toestand bevindt en dat al het afvalmateriaal is opgeruimd. Als alles is gecontroleerd en veilig is verklaard, kan de taak worden goedgekeurd, kunnen de blokkeerinrichtingen worden verwijderd en kunnen de supervisors en andere werknemers op de hoogte worden gebracht. De laatste stap is het opstellen van een rapport voor het management waarin het uitgevoerde werk wordt beschreven, inclusief opmerkingen over moeilijkheden die werden ondervonden en aanbevelingen voor verbeteringen. Dat wordt in het ideale geval besproken op een personeelsvergadering waar werknemers die bij het proces zijn betrokken en hun collega's waar ze mee samenwerken, opmerkingen kunnen geven over de activiteit en gepaste suggesties kunnen aanbrengen om het proces te verbeteren.

Onderhoudsactiviteiten kunnen werknemers in gevaar brengen, maar het niet-uitvoeren van onderhoud kan nog meer werknemers in gevaar brengen.

Niet vergeten: als u onderhoud uitvoert, hangt uw gezondheid en veiligheid en die van uw collega's af van de kwaliteit van uw werk.

Meer informatie

Deze factsheet werd samengesteld ter ondersteuning van de Europese campagne van 2010/2011 over veilig onderhoud. De andere factsheets uit deze reeks en meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden op

<http://osha.europa.eu/en/topics/maintenance>.

Deze pagina's worden regelmatig aangepast en herzien.

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ESPAÑA
Tel. +34 944794360 • Fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

© Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. Overname met bronvermelding is toegestaan. Printed in Belgium, 2010

<http://osha.europa.eu>